Zpráva o činnosti Společnosti pro dějiny věd a techniky za rok 2007

Společnost pro dějiny věd při RVS Akademie věd České republiky pracovala na základě platných stanov, spolupracovala v první řadě s Českým národním komitétem pro dějiny věd, techniky, Národním technickým muzeem v Praze a Archivem AV ČR.

Výbor SDVT se během roku 2007 sešel devětkrát. Účast členů na výborových schůzkách byla s jednou výjimkou po celý rok nadpoloviční. Dvě zasedání byla opět v souladu se stanovami rozšířena o předsedy sekcí a poboček a konzultovala a koordinovala s nimi činnost SDVT a projekty pro další období.

Výbor se po celý rok scházel v místnostech Rady vědeckých společností v budově prezidia Akademie věd ČR na Národní třídě.

Na svých zasedáních roku 2007 se výbor vedle běžných organizačních záležitostí zabýval možností vzniku hodinářské a cukrovarnické sekce. Pro organizační nejasnosti byla jednání se zájemci o dějiny hodinářství zatím odložena, konala se předběžná schůzka zájemců o dějiny cukrovarnictví s perspektivou asi 50 nových členů.

Výbor se dále zabýval nedobrou platební morálkou členů a hledal cesty k zlepšení. Kvůli zvýšení všech nákladů, zejména na publikování časopisu Dějiny věd a techniky, byl přesto nucen přistoupit k návrhu na zvýšení členského příspěvku, který bude muset schválit valné shromáždění společnosti.

V dubnu proběhla revize hospodaření SDVT a neshledala žádná vážnější pochybení.

SDVT se v roce 2007 prezentovala

● v červnu na 8. mezinárodním sympoziu o dějinách lékařství, farmacie a veterinárního lékařství v Martině, organizovaném Univerzitou Komenského z Bratislavy a Jeseniovou lékařskou fakultou v Martině

● v září na XIV. medzinárodném seminári z dejín fyziky MESDEF 07 Prievidza, pořádaném Slovenskou spoločností pre dejiny vied a techniky pri SAV

● v září ve španělské Seville na Mezinárodním kongresu z dějin farmacie

● v listopadu v Brně na 47. sympoziu z dějin farmacie

Členové SDVT externě vyučují dějinám věd a techniky, resp. speciálních oblastí vědy na některých vysokých i vyšších školách. Pořádají každoročně dvoudenní semináře pro vyučující dějinám věd a techniky středních i vysokých škol, na kterých se podílí i Slovenská spoločnosť pre dejiny vied a techniky. V únoru 2007 na 24. semináři, který se kvůli rekonstrukci Národního technického muzea konal ve vedlejším Národním zemědělském muzeu v Praze, jsme zaznamenali mírný pokles účasti.

SDVT se spolupodílela na pořádání následujících akcí

● v srpnu v Jevíčku na VIII. semináři z dějin matematiky pro vyučující středních škol, spojeného s letní školou dějin matematiky

● v listopadu v budově Prezidia AV ČR na Národní třídě na semináři k 250. výročí narození astronoma M. A. Davida s přednáškami doc. Šolce, dr. M. Hlinomaze a ing. J. Formánka

● v listopadu na XLVIII. semináři z dějin hutní výroby v prostorách Národního zemědělského muzea v Praze

● v prosinci na semináři k 250. výročí narození astronoma M. A. Davida v Toužimi.

Ve spolupráci s NTM a Klubem přátel NTM byly uspořádány

● v březnu vzpomínkové odpoledne ke 100. výročí narození PhDr. Jana Klepla, připravené Archivem NTM na půdě Národního zemědělského muzea v Praze

● v listopadu v prostorách Ministerstva kultury ČR Setkání českých a slovenských odborníků v kosmickém výzkumu

Práce poboček a sekcí

■ Olomoucká pobočka vedená prof. MUDr. B. Mrňou, DrSc. uspořádala 5 přednáškových odpolední v klubovně Vlastivědného muzea v Olomouci. Přednášky byly zaměřeny převážně na dějiny medicíny.

■ Brněnská pobočka připravila pod vedením PhDr. Jiřiny Kalendovské a po odchodu ing. J. Hladíka s pomocí PhDr. Naděždy Urbánkové v přednáškovém sále Technického muzea v Brně 10 přednášek, věnovaných různým tématům z dějin vědy a techniky. V říjnu Brno hostilo tradiční, tentokrát již XXIII. Zapletalův-Wondrákův den, věnovaný dějinám lékařství. O její činnosti viz též http://www.math.muni.cz/-sisma/SDVT/sdvt.html a též stránky TM Brno http://www.technicalmuseum.cz/ws/spdvt.htm. Dr. Kalendovská navázala spolupráci s brněnským studiem Českého rozhlasu, kde jsou propagovány přednášky SDVT.

■ Západočeská pobočka v čele nejprve s doc. MUDr. Josefem Kohoutem, CSc. uspořádala v dubnu pravidelné přednáškové odpoledne. Po náhlém úmrtí doc. Kohouta v říjnu převzal vedení pobočky doc.MUDr. Jiří Beran, CSc. a pod jeho vedením bude pobočka pokračovat v dosavadním duchu. Její členové po celý rok vyvíjeli velmi bohatou publikační aktivitu v regionálních a specializovaných periodicích.

■ Východočeská pobočka v Hradci Králové, vedená doc. PaeDr. Jiřím Rychterou, Ph.D., volila v tomto roce nový výbor a vedle toho uspořádala sedm akcí, zasedání a přednášek na rozličná témata. Dále participovala na akcích dalších vědeckých společností v Hradci Králové a v Pardubicích, zejména s Univerzitou Hradec Králové a Muzeem východních Čech. Pro usnadnění přístupu k informacím o akcích pobočky je elektronicky distribuován „Informační a programový bulletin“.

■ Ústecká pobočka v čele s ing. B. Krivým nepodala žádné zprávy o své činnosti, ani se její zástupci nezúčastnili rozšířených zasedání výboru SDVT.

■ Lékařská sekce pod předsednictvím prof. MUDr. PhDr. E. Strouhala, DrSc. připravila dvě vlastní setkání – v lednu ve Zdravotnickém muzeu Národní lékařské knihovny s přednáškou zahraničního hosta P.-M. Kreutera (Universität Bonn) na téma Developments in Research on Paracelsus a v říjnu celodenní seminář v Karolinu na téma Diagnóza jako historický pramen ve spolupráci s Ústavem dějin lékařství a cizích jazyků 1. LF a Archivem UK a Ústavem dějin UK. V červnu se četní členové sekce zúčastnili 8. mezinárodního sympozia z dějin medicíny, farmacie a veterinární medicíny v Martině zaměřené na dějiny výuky.

■ Sekce pro vyučování dějinám věd a techniky pod vedením dr. Jaroslava Folty, CSc. uspořádala v únoru v Národním zemědělském muzeu již zmíněný 24. seminář pro vyučující dějinám věd a techniky. Výsledky semináře budou vydány v řadě Rozprav NTM - Dějiny věd a techniky.

■ Farmaceutická sekce pod vedením doc. PhMr. V. Ruska, CSc. uspořádala v lednu v Lékařském domě v Praze seminář k 85. narozeninám RNDr. Zdeňka Hanzlíčka se sedmi přednáškami. V listopadu se na Farmaceutické fakultě v Brně konalo XLVI. sympozium Historie galeniky a výroby specialit s osmi přednáškami. Pětičlenná česká delegace se v září účastnila 38. mezinárodního kongresu z dějin farmacie v Seville, kde doc. Rusek převzal pamětní medaili.

■ Přírodovědecká sekce v čele s doc. PhDr. B. Fajkusem nevyvíjela během roku žádnou činnost.

Na rozšířených zasedání výboru i ze zpráv o činnosti stále zaznívá, že je třeba hledat nové formy práce společnosti, protože členská základna stárne. Ačkoli bylo od roku 1990 přijato přes 150 nových členů, úbytek to vyrovnává. Forma přednášek, na niž je práce stále orientována, se postupně přežívá vzhledem k novým možnostem komunikace a získávání informací přes internet a další média. Je třeba hledat nové způsoby prezentace, spolupracovat s přibývajícími regionálními vědeckými, odbornými a vzdělávacími institucemi a navazovat spolupráci s nově se rodícími a etablujícími obory jako je v našem případě např. ochrana průmyslového dědictví, průmyslová archeologie ap. a hledat pestřejší a barvitější možnosti práce. Široké zaměření společnosti vede někdy k tříštění zájmu členů, a tím k menšímu zájmu o obvyklé akce. Více se osvědčuje oborová forma – tedy např. práce tematických poboček jako jsou dějiny lékařství a farmacie.

Publikační činnost

Tradiční aktivitou Společnosti je ediční činnost, zejména vydávání časopisu Dějiny věd a techniky, jediného českého periodika v této oblasti. Ve 40. ročníku roku 2007 časopis zahrnoval ve svých pravidelných čtyřech číslech celkem 280 stran. Uveřejněno bylo 15 příspěvků v rubrikách Články, Úvahy a Sdělení; zaměřením byly věnovány obecným otázkám dějin vědy (vědě a politice, působnosti vědeckých osobností, vysokému školství, výročí čtyřiceti let existence časopisu DVT, k němuž byla připojena bibliografie za posledních 15 let; 6), jaderné fyzice (1), chemii (4 celkem, z toho 3 specificky elektrochemii), biologii (dějinám genetiky a ochrany rostlin, 2), po 1 článku dějinám farmacie a techniky. Vedle toho bylo v DVT publikováno 17 recenzí vyšlé české a zahraniční literatury z oboru, 14 informací o českých a mezinárodních vědeckých setkáních všeho druhu, vedle toho stručné anotace o vyšlých publikacích a přehled produkce některých zahraničních periodik v oboru dějin vědy a techniky. Vydávání časopisu bylo i v tomto roce podpořeno dotací Rady vědeckých společností na tento specifický projekt SDVT a při jeho přípravě spolupracuje Společnost s Archivem AV ČR.

Kromě časopisu vydala společnost ve spolupráci s Národním technickým muzeem další svazky v řadě Práce z dějin techniky a přírodních věd.

Anonce těchto svazků bibliografický přehled časopisu od jeho založení, obsahy jednotlivých čísel a cizojazyčná resumé vyšlých článků – viz http://dvt.hyperlink.cz.

Redakční rada DVT se postupně rozšiřuje o zahraniční členy.

Doc. RNDr. Martin Šolc, CSc. Praha, 15. 1. 2008
předseda SDVT

Zpracovala PhDr. Milada Sekyrková, CSc.